

“Остуоруйа устун айан “

Оскуола кириэн иннинээҕи саастаах кыра бөлөх оҕолоругар
тылы сайыннарыыга ытыллар дьайымал каартата.

МБДОУ ЦРР

16-уьуйан “Золотинка”

Үрдүк категориялаах
иитээччи:Ефимова

Матрена Степановна

89142878774

г Якутск

Дьайымал: тылы сайыннарыы .

Бөлөх:кыра

Иитээччи: Ефимова Матрена Степановна

Тиэмэтэ: “Остуоруйалар устун айан»

Уобаластаралтыһылары:билии-көрүү дьоҕурун сайдыыта, бодоруһуу, тыл-өс сайдыыта, эт-сиин сайдыыта.

Тынаан турар чакчыта:кыра саастаах оҕо истибитин өйүгэр хатыыр сатабыла, ылынан кэпсиир дьоҕура бытаан буолан тута кэпсииригэр ыарахаттары көрсөр.

Сыала: Оҕону кытта тэнгэ алтыһан, оонньуу таарыйа билиитин ханатан,интэриэһин кэнэтэн, саҕарар тыл саппааһын байытан,бодоруһууттан сатаан дуоһуйууну ыларын,өйүттэн кэпсииригэр уһуйан, кэнэтэн чинэтии.

Соруктара:

-Үөрэтэр:

Сайыннарар: түргэнник толкуйдуур дьоҕуру, булугас өйү-санааны сайыннарыы; ситимнээхтик сананы сайыннарыыга кэпсэтэр уонна кэпсиир үөрүйэхтэрин, ыйытыыга сөпкө хорудууру сайыннарыы,интириэһин тардыы, болҕойон истэрин ситиһии.

-Иитэр: төрөөбүт тылынан сайа саҕаран бэйэ-бэйэни кытта аһаҕастык, холкутук алтыһарга иитии.

Тутулар матырыйааллар:ырыа «Паровоз”-ырыа,“Колобок” остуол тыйаатыра, “Эриэппэ”,”Эбирин куурусса”магнитнай тыйаатыр

Кэтэһиллэр түмүктэр:

1. Саҕарар тыла ыраас, өйдөнөр,тыл саппааһа сайдыбыт.

2. толкуйдуур сатабыла чуолкай, сатаан быһаарар.

3. Сорудабы чопчу толорор, сыалы ситиһэргэ дьулуһар

4.Бөлөбүнэн алтыһыыга бэйэтин санаатын этэн кыттар, саастыылаахтарын истэр дьоҕурданар

5.Убаастабыллаах сыһыаннаах, эппитин, истибитин толкуйдаан толорор

Түһүмэх	Ситиһиллээх сыал	Иитгэччи	Оҕолор	Туттар тэриллэрэ
Өйү-санааны, сана билиини ыларга бэлэмнээһин.	Оҕонү кытта сылаас, доҕордуу сыһыаны олохтоохун.	<p>Үтүө кунүнэн, оҕолоор! Төгүрүччү мустаммыт сана күнү көрсүөбүн, хоһооммутун этэммит бэйэ бэйэбитин эбэрдэлэһиэбин. Күнү быһа биһиги Таптыыр уһуяаммытыгар оонньоохпут, Элбэҕи билиэхпит, Утуйуохпут, Ырыа-хоһоон үөрэтиэхпит, Доҕотторбутун кытары, эйэлээхтик сылдыһахпыт!</p>	<p>Оҕолор төгүрүччү тураннар,..... П.Тоборуков “Күөх халлаан анныгар” хоһоону ааҕаллар, Хамсанылары толороллор. Олоппосторугар ололорлор.</p>	<p>Олоппостор-оҕо ахсанынан.</p>
Дьарык сүрүн чааһа	<p>-Оҕо болҕомтотун тарды.</p> <p>Саһарар былчыннарын сайыннар эрчиллиилэр</p>	<p>Оҕолоор, эһиги остуоруйалары сөбүлүүгүт дуо? Остуоруйалар аптаах дойдуга ололорлор. Ыраах – тыалары, өрүстэри, хайалары туораан бардахпытына тийиэхпитин сөп. Баран ибэн биһиги тигэйини көрсүөхпүтүн сөп “Тигэйи”. Өссө тыал тууөн сөп” Тыал түстэ”. Хомурдуос көтөн аһыан сөп “Хомурдуос көтөр” Остуоруйаларбыт биһигини умнан кэбистилэр диллэрэ буолуо . Эһиги остуоруйалары истэн, көрөн тайыа этигит дуо?</p>	<p>-Сөбүлүүбүт.</p> <p>-Оҕолор эрчиллиилэри онороллор.</p> <p>-Тайыа этибит.</p>	<p>-Остуоруйа дойдутугар ынгарар алыптаах муусука</p>

	<p>“Колобок“ остуоруйата</p>	<p>Чэ,оччоґо бэһиэлэй пуойаспытыгар олон айаннааҕын. Машинист иннин дьизэки айаннаа. Бары күүскэ тутуһабыт. Көрүн эрэ оґолоруом, ханнык остуоруйаґа кэллибитий?. Колобок бу остуоруйаґа хайыыр этэй? Колобуогу ким буһарбытай? Колобок түннүккэ сытыан баґарбатах ,түннүктэн түһэн суол устун хайаабытай? ханан төкүнүйбүтэй? Аара суолга колобуок тугу көрүстэ? Колобуок ханнык кыллартан куоппутай? Колобуогу ханнык кыыл сиэбитэй? Оґолоор, колобуок ырыатын билэбит дуо? Бары ыллааґын эрэ.</p>	<p>Оґолор сарын санныларыгар илиилэрин ууран,паровоз онорон иитээччини кытта төгүрүк онороллор. -колобуок -куотар -Эмээхсин буһарбыта -Колобок төкүнүйбүт -суол устун төкүнүйбүт -Колобок тыаґа куобаґы, бөрөнү,эһэни,саһылы көрсөр. - куобахтан,бөрөттөн,эһэттэн куоппута. -Колобуогу саһыл сиэтэ. -билэбит Колобок ырыата: Мин колобуокпун,колобуокпун, Ампаартан сиппиллибитим, Сүөгэйгэ сөтүөлээбитим, Оһоһхо буһарыллыбытым, Түннүккэ сойүтуллубутум.</p>	<p>«Паровозик” диэн ырыа фонограммата тыаһыыр. Колобок –остуоруйаґа остуол тыйаатырын дьоруойдара.</p>
	<p>Хамсанылаах тыл оонньуута “Кылар хамсанылара”</p>	<p>Остуоруйа кыллара эһигини кытта оонньуохтарын баґараллар. Һок-Һок-Һок -куобахтыы ыстанабыт, Топ-топ-топ- эһэ курдук хаамабыт, Лас-лас-лас - саһыл курдук ытыспытын таһынабыт.</p>	<p>Оґолор саһара -саһара үтүктэллэр.</p>	<p>Слайдаґа көрөн үтүктэллэр.</p>

	<p>“Дьиз -дьизчэн” остуоруйа</p>	<p>Аны бэһиэлэй боробуоспутугар олон салгыы айаннаабын. Боробуос тыабыр чу-чу-чуу Айаннаан -айаннаан атын остуоруйаҕа кэллибит Көрүн эрэ, оҕолоор. Манна ханнык кыыллар баалларый?</p> <p>Ханнык остуоруйаҕа кэлбит эбиппитий, ким билэрий? Сөөп, маладьыастар. Саныабын эрэ бу остуоруйаҕа хайдах этэй? Ким кыыллар дьизэлэрин алдыаппытай ? Кыыллар дьизэлэрэ алдыаммытыгар хайаабыттара буолуой?</p>	<p>Боробуос тыаһын үтүктэллэр чу-чу-чуу</p> <p>хорооньут кутуйах, бах-бах баҕачаан, куобахчаан ыстаналас, саһылчаан эдьийчээн, сүр бөрөчөөн уонна эһэчээн. -“Дьиз-дьизчээн”.</p> <p>Толкуйдуулар -Эһэ алдыаппыта -Хомойбуттар, ытаабыттар, кыырыбыттар.</p>	<p>Ооньуур тыаатырын дьоруудара.</p>
	<p>Сирэй былчыннарыгар эрчиллии.</p>	<p>Көрдөрүөһүн эрэ куобах ыстаналас ытаабытыгар сирэйэ хайдах буолтун. Сүр бөрөчөөн кыырыбыт сырайын. Хорооньут кутуйах хомойбут сырайа. Молодецтар.</p>	<p>Оҕолор слайданы көрөн үтүктэллэр.</p>	
	<p>Хамсаныылах тыл ооньуута “Дьиз тутуу”</p>	<p>Кыыллар дьизэлэрин тутталларыгар көмөлөһөһөбүт дуо? Өтүэнэн тук-тук Биһиги сана дьиз тутабыт. Дьизэбит маннык үрдук Дьизэбит маннык түннүктээх Турбалаах, кырыһыһалаах Дьизэбитигэр эйэлээхтик олоруохпут Оҕолорум маладьыастар, кыылларбыт бары наһаа үөрбүттэр биһиги эмиэ үөрүөбүт</p>	<p>Оҕолор үтүктэн хатылаан саҕараллар, хамсаналлар -Илиилэрин сутуруктуу тутан бэйэ –бэйэтигэр охсоллор -илиилэрин үөһэ ууналлар -илиилэрин туора ууналлар -илиилэрин өрө тутан кырыһыһа , турба быһыытын көрдөрөллөр -иккилии буолан куустуһаллар .. Үөрбүт сирэйдэрин көрдөрөн ытыстарын таһыналлар</p>	<p>Экранна эрчиллии хартыыната көстөр</p>

<p>“Эриэппэ остуоруйата”</p>	<p>Боробуоспутугар олорон салгыы айанныабын чу-чу-чуу. Көрүң эрэ оҕолоор,бу тугуй? Саамай сөп ,эриэппэ .Ол аата биһиги туох туһунан остуоруйаҕа кэллибитий? Оҕонньордоох, эмээхсин эриэппэлэрин сатаан хостообокко сылдыбаллар эбит , көмөлөһөбүт дуо? Эриэппэни ким олордубутай? Эриэппэ хайдах үүммүтүй? Оҕонньор кимнээҕи көмөҕө ыңыраар этэй? Оҕонньор бастаан кими ыңырбытай? Эмээхсин кими ыңырбытай? Сизэн кыыс Маша тугу ыңырбытай? Жучка ыт тугу ыңырбытай? Мурка куоска тугу ыңырбытай? Маладьыастар остуоруйабыт дьоруойдара буккуллан хаалан сатаан эриэппэлэрин хостообокко сылдыбалларыгар бары көмөлөстүбүт. Улахыын –улахан эриэппэни хостоотубут</p>	<p>Оҕолор салгыы тутуһан айанныыллар. Чу-чу-чуу- диэн санараллар -Эриэппэ - Эриэппэ остуоруйаҕа кэллибит -Көмөлөһөбүт -Оҕонньор - наһаа улахан буола үүммүт -Эмээхсинин ыңырбыта. - сизэнин Машаны ыңырбыта. - Сизэн кыыс Маша ытын Жучканы ыңырбыта. - Жучка Мурка куосканы ыңырбыта. - Мурка куоска кутуйаҕы ыңырбыта. -ытыстарын таһыналлар</p>	<p>Фланелеграфка “Эриэппэ”магнитнай остуоруйа Хас биирдии оҕо этэ-этэ эриэппэ кэнниттэн фланелеграфка ууран иһэллэр</p>
<p>“Эбириэн куурусса “ остуоруйата</p>	<p>Боробуоспутугар бары олорон салгыы айанныабын. Чу-чу-чуу биһиги салгыы айанныыбыт. Көрүңэрэ, оҕолоор дьизэ турар дии аттыгар хомойбут эбээ,эһээ уонна куурусса бааллар ,өссө алдыаммыт кыһыл көмүс сымыыт сытар дии. Бу ханнык остуоруйаҕа кэллибитий? Ким билэрий бу остуоруйаны, хайдах этэй? Хайыыбыты оҕолоор ,көмөлөһөбүт дуо?</p>	<p>Оҕолор иитээччилэрин үтүктэн толорон иһэллэр. “Эбириэн куурусса” -Оҕолор эппиэттэрэ -көмөлөһөбүт</p>	
<p>Дидактичэскэй оонньуу “Хартыынаны сааһылаа»</p>	<p>Бу көмүс сымыыттары хомуйуоҕун эһэлээх ,эбээ үөрүөхтэрэ . Маладьыастар,наһаа кыраһыабай корзинаҕа ,элбэх сымыыты хомуйан көмөлөстүбүт .</p>	<p>Оҕолор улэлэрэ.</p>	<p>Быһыллыбыт сымыыт хартыыналара, корзина. Хомуйар кэмнэригэр наһыл муусука</p>

<p>Түмүк Ырытыы-сэһэргэһии</p>	<p>Дьарык түмүгүн ырытар сэһэргэһии,ылбыт билииникэпсэтэн чингэтии. Оҕолорбэйэлэрин сыаналанар сатабылларын сайыннарыы.</p>	<p>Аны уһуйааммытыгар айанныабын Чу-чу-чуу. Дьэ кэллибит.Оҕолоор айаммытын сөбүлээтигит дуо? Ханнык остуоруйаларга ыалдытгаатыбыты? Маладыастар, оҕолорбор эһиэхэ аптаах минньигэс кэһиибин бэлэхтиибин . бу минньигэс кэмпииэттэр курдук өрүү эйэбэс,доҕордуу буолуобун.Ытыспытын таһынаабын</p>	<p>Оҕолор олопосторугар олоролор -сөбүлээн “Дьэ-дьэчээн. “Эбирин куурусса”, “Колобуок” ,”Эриппэ”. Үөрөһөр ытыстарын таһыналлар</p>	<p>Слайдка үөрбүт смайликтар көстөллөр.</p>
------------------------------------	---	---	--	---